

**RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO ORAZ ROZPRAWY
HABILITACYJNEJ BARTŁOMIEJ PAPROCKI – PIŚMIENICTWO I PRZEKŁAD. W
STRONĘ KONTRREFORMACJI DR KLAUDII KOCZUR-LEJK**

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny Habilitantki

Doktor Klaudia Koczur-Lejk stopień magistra uzyskała w roku 1997 w zakresie filologii słowiańskiej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, na tejże uczelni w roku 2002 obroniła rozprawę doktorską *Polskie przekłady powieści Jaroslava Haška pt. Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Swoją karierę zawodową od ukończenia studiów związała z Uniwersytetem Szczecińskim, gdzie do chwili obecnej pracuje w Instytucie Filologii Słowiańskiej, początkowo na stanowisku asystenta, po obronie doktoratu na stanowisko adiunkta.

Dorobek naukowy dr Koczur-Lejk jest imponujący ilościowo. Składają się nań dwie monografie (*Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války w polskich przekładach*, Szczecin 2006 oraz monografia wskazana jako osiągnięcie naukowe, czyli *Bartłomiej Paprocki – piśmiennictwo i przekład. W stronę kontrreformacji*, Szczecin 2014), dwa opracowania o charakterze słownikowym (*Polsko-czesko-rosyjsko-ukraiński słownik pojęć literackich*, Szczecin 2010 oraz *Mały słownik kaszubsko-czesko-polski*, Żukowo 2014), powstałe we współautorstwie, oraz 44 opublikowane na łamach polskich czasopism naukowych oraz w polskich, czeskich, rosyjskich i ukraińskich monografiach zbiorowych artykuły naukowe, z których co najmniej 19 powstało jako dorobek nie związany bezpośrednio bądź pośrednio z tematyką rozprawy doktorskiej. Do dorobku naukowego Habilitantki należy też wliczyć czynny udział w 25 krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych.

Za kluczową do oceny dorobku dr Koczur-Lejk należy uznać ewolucję, czy wręcz rewolucję w jej zainteresowaniach naukowych. Habilitantka swoją karierę naukową rozpoczynała jako lingwistka, a jej badania skoncentrowane były głównie wokół konfrontacji

języków polskiego i czeskiego, następnie wokół przekładu literackiego, analizowanego jednak w aspekcie językoznawczym. Zwrot ku najwcześniejszym przekładom literatury polskiej na język czeski i czeskiej na język polski stanowił decydujący moment, w którym Habilitantka, jak sama podkreśliła w Autoreferacie, uświadomiła sobie „konieczność poszerzenia perspektywy badawczej o aspekty pozajęzykowe“ i skierował ją na ścieżkę badań wpisujących się w obszar literaturoznawstwa kulturowego. Owo wyjście poza ścisłe ramy lingwistyki i otwarcie się zarówno na badania literaturoznawcze, jak i międzykulturowe, uważam za istotny przejaw dociekliwości badawczej Habilitantki, jej pragnienia dotarcia „do sedna sprawy“. Zmiana zakresu badań Habilitantki z językoznawczego na literaturoznawczy ma jednak znaczący wpływ na ocenę jej dorobku, gdyż jego części, jako literaturoznawca, z braku kompetencji stricte lingwistycznych, nie jestem w stanie merytorycznie ocenić.

W rozprawie doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. Mieczysława Basaja, swoją uwagę Habilitantka zwróciła na polskie przekłady powieści *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* – Pawła Hulki-Laskowskiego i Józefa Waczkówa. Dokonała porównania tłumaczeń z oryginałem a także obu przekładów między sobą. Jak sama podaje w Autoreferacie, materiał egzemplifikacyjny rozpatrywała w ramach pięciu kategorii, określanych jako najtrudniejsze do tłumaczenia.

Z przesłanego przez Habilitantkę niewielkiego wycinka opublikowanych przez nią artykułów (10 tekstów) jedynie cztery są artykułami niezwiązanymi tematycznie z pracą magisterską i z rozprawą doktorską. Ja wspomniałam wyżej, nie podejmuję się merytorycznej oceny tekstów językoznawczych, jednak bez wątplenia można dostrzec rozwój naukowy dr Koczur-Lejk, która od odkrywania dla siebie tajemnic czeszczyzny zaczęła się zajmować zagadnieniami bardziej problemowymi. Jako egzemplifikacja tego stwierdzenia posłużyć może np. artykuł *Zmysły a grzech w czeskiej moralistyce XVI i XVII wieku*, opublikowany na łamach „Slavica Wratislaviensia” (2015 nr CLXI), który świadczy o odczytaniu Habilitantki nie tylko w literaturze podmiotu, ale i o dobrej znajomości opracowań dotyczących literatury i kultury dawnej – co, jak pragnę ponownie podkreślić, ukazuje ogrom pracy, jaką pierwotnie lingwistka „z krwi i kości” musiała wykonać.

Bardzo słabo jednak wypada ilość artykułów w języku dyscypliny – po czesku został opublikowany tylko jeden artykuł, będący ponadto wynikiem badań prowadzonych podczas pisania pracy magisterskiej.

Niewątpliwie należy podkreślić aktywność konferencyjną Habilitantki, która od roku 1998 regularnie bierze czynny udział w konferencjach, jednak również w tym przypadku bardzo słabo prezentuje się udział dr Koczur-Lejk w zagranicznych konferencjach

naukowych, zwłaszcza organizowanych przez czeskie ośrodki badawcze, których ilość i różnorodność tematyczna z pewnością zaoferowałyby Habilitantce okazję nie tylko do autoprezentacji, ale przede wszystkim do konfrontacji własnych poglądów z opiniami badaczy, dla których literatura czeska jest literaturą narodową. co jest doświadczeniem dla każdego neofilologa niezmiernie cennym.

Dziwić może też fakt, iż zdecydowana większość artykułów dr Koczur-Lejk publikowała w monografiach zbiorowych, będących zazwyczaj pokłosiem konferencji naukowych, które mają ograniczony zasięg odbiorców, a wymogi wydawnicze narzucają niewielką objętość tekstów, sprawiając tym samym, iż są one zazwyczaj jedynie zasygnalizowaniem problemu lub zagadnienia, a nie ich analizą czy pogłębioną refleksją. Nie brak w Polsce slawistycznych czasopism naukowych o wysokiej randze, np. „Pamiętnik Słowiański”, „Poznańskie Studia Slawistyczne”, „Bohemistyka” (na łamach tego czasopisma ukazał się jedynie artykuł *Bohemistyka na Uniwersytecie Szczecińskim*, który nie ma charakteru naukowego), „Studia Slavica”, „Slavia Occidentalis” czy wreszcie wydawane przez *Alma Mater* dr Koczur-Lejk, a redagowane w Instytucie Filologii Słowiańskiej UŚ „Przekłady Literatur Słowiańskich“, którego tematyka ściśle współbrzmi z problematyką badań Habilitantki. Publikowanie na łamach czasopism pozwala nie tylko na przynoszenie jednostce macierzystej punktów, ale przede wszystkim na szersze zaistnienie w środowisku akademickim i stanie się badaczem w nim rozpoznawalnym.

Za istotny w dorobku Habilitantki uważam udział w granie KBN, który zaowocował publikacją *Polsko-czesko-rosyjsko-ukraińskiego słownika pojęć literackich*. Publikacja ta, aczkolwiek od strony edytorskiej poniekąd chybiona, gdyż uwzględnia tylko jeden kierunek poszukiwania ekwiwalentów językowych, tzn. od języka polskiego w stronę pozostałych (co w żadnym stopniu nie jest zarzutem wobec dr Koczur-Lejk, jedynie wobec redaktorów słownika lub/i jego wydawcy) świadczy o „zwrocie” Habilitantki, która zajęła się problematyką wcześniej dla niej niezbyt bliską, tzn. terminologią literaturoznawczą,

Za niejako „produkt uboczny” natomiast uważam *Mały słownik kaszubsko-czesko-polski*, powstały we współautorstwie z Marianem Jelińskim, co nie umniejsza pracy, jaką dr Koczur-Lejk w powstanie owego słownika włożyła.

Na marginesie pozwolę sobie na uwagę, iż w podanym przez Habilitantkę wykazie publikacji nie stosowała się ona do polskiej normy stosowanej podczas tworzenia opisów bibliograficznych – kursywą należy zapisywać nie tylko tytuły artykułów, ale także wszelkie tytuły publikacji zwartych, przy opisywaniu artykułu w periodyku nie stosuje się [w:], etc., etc.

Reasumując, dorobek naukowy dr Klaudii Koczur-Lejk nie jest może wybitny, ale z pewnością solidny, ukazujący jej ciągły rozwój, poszukiwanie nowych inspiracji badawczych i nieustanne poszerzanie zdobywanej wiedzy.

Współpraca międzynarodowa Habilitantki nie przedstawia się imponująco ilościowo, jednak wśród zagranicznych staży dr Koczur-Lejk są dwa zasługujące na podkreślenie – miesięczne stypendium dla zagranicznych bohemistów, przyznawane przez Akademię Nauk Republiki Czeskiej, zrealizowane w roku 2009 w Instytucie Literatury czeskiej (Ústav pro českou literaturu - odpowiednika polskiego IBL), uchodzące za jedno z bardziej prestiżowych stypendiów w świecie bohemistów, oraz stypendium BUWiWM, zrealizowane na Uniwersytecie Karola w Pradze w roku 2000.

Prace organizacyjne Habilitantki to udział w 10 komitetach organizacyjnych konferencji naukowych, co niewątpliwie należy ocenić pozytywnie, jako działalność niewdzięczną i czasochłonną. Dr Koczur-Lejk włącza się również w popularyzowanie kultury czeskiej w szczecińskim środowisku, współorganizowała szczecińską edycję Ogólnopolskiego Konkursu na Tłumaczenie Literatury Czeskiej, który przed laty regularnie odbywał się w poszczególnych ośrodkach akademickich, a także wielokrotnie była jurorem w tym konkursie.

Działania na polu dydaktycznym dr Koczur-Lejk obejmują szeroki zakres przedmiotów. Habilitantka, oprócz typowych dla neofilologów zajęć z praktycznej nauki języka i gramatyki opisowej prowadziła bowiem szereg zajęć związanych z przekładem (np. Teoria przekładu, Aktualne zagadnienia współczesnych koncepcji translatoologicznych, Podstawy teorii lingwistyki konfrontatywnej itp.) a także lingwistyką.

Za szczególne osiągnięcia naukowe dr Koczur-Lejk otrzymała w 2007 roku Nagrodę indywidualną Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego stopnia II.

Rozprawa habilitacyjna

Jako osiągnięcie naukowe dr Klaudia Koczur-Lejk wskazała monografię *Bartłomiej Paprocki – piśmiennictwo i przekład. W stronę kontrreformacji*, Szczecin 2014, 274 ss. Za swój cel Habilitantka obrała ukazanie działalności literackiej Bartłomieja Paprockiego podczas jego 22-letniego pobytu na emigracji politycznej w Czechach. Postać polskiego pisarza i heraldysty, który w Czechach aktywnie włączył się w ruch kontrreformacyjny, jest w

Polsce już niemal zapomniana, a przede wszystkim nieznaną jest polskiemu odbiorcy i badaczowi jego spuścizna powstała w języku czeskim, a powielane błędy w tytułach jego czeskich utworów i adresach bibliograficznych doprowadziły do pewnego zamętu.

Autorka podzieliła monografię na dwie części: I. *Bartłomiej Paprocki w kontekście epoki* i II. *Polskie i czeskie dzieła Bartłomieja Paprockiego*, które poprzedza *Wprowadzenie*, a kończą *Uwagi końcowe*, bardzo obszerna bibliografia oraz ilustracje – przede wszystkim karty tytułowe wydanych w Czechach utworów Paprockiego.

Część pierwsza, na którą składają się trzy rozdziały, ma charakter biograficzny i opisowy. W pierwszym Autorka przedstawia nie tylko przyczyny emigracji Paprockiego do Czech oraz jego działalność na terenie Ziemi Korony Czeskiej, ale także opisuje skomplikowaną sytuację wyznaniową w Czechach pod koniec XVI wieku. Drugi rozdział, *Renesans i humanizm w piśmiennictwie czeskim. Pierwsze przekłady literatury polskiej* przynosi informacje o odmiennej, w stosunku do polskiej, periodyzacji literatury czeskiej, w której wielu badaczy kwestionuje zasadność stosowania pojęcia „renesans” w odniesieniu do piśmiennictwa czeskiego tego okresu i zaleca posługiwanie się terminem „humanizm”. Autorka powołuje się na opinie Eduarda Petru, Josefa Truhlára, Alexandra Sticha, przedstawiając dyskusje dotyczące kwestii nie tylko terminologicznej, ale także epistemologicznej. Nadmienia także, że dyskusja o tzw. „humanizmie narodowym” wśród bohemistów zaczyna kwitnąć na nowo, zapoczątkowana na łamach czasopisma „Česká literatura“ w numerze 2 z roku 2014, w której czworo badaczy proponuje zrewidować dotychczasowe poglądy, gdyż – w ich mniemaniu – trudno w przypadku literatury czeskiej mówić także o humanizmie. Osobiście żałuję, że Autorka nie rozbudowała tego fragmentu i nie streściła owej dyskusji (kontynuowanej jeszcze w dwóch późniejszych artykułach Bořka Neškudly i Petra Voita) i argumentów przywoływanych przez badaczy, by jeszcze dobitniej podkreślić specyfikę tego okresu w literaturze czeskiej.

W rozdziale trzecim, *Paprocki jako propagator renesansowej poezji polskiej w Czechach*, Autorka zatrzymała się nad trzema przekładami. W przypadku pierwszego, dialogu *Warwasa z Dykasem* Mikołaja Reja Autorka przekonująco dowodzi, że Paprocki miał niewątpliwą wkład w powstanie czeskiego przekładu – nawet jeśli nie dokonał go w całości osobiście. W przypadku drugiego przekładu, który w Czechach zaistniał jako *Nová kratochvíle*, Autorka podejmuje polemikę z wcześniejszymi badaczami twórczości Paprockiego, którzy wzoru dla *Novej kratochvíli* upatrywali w utworze *Próba cnót dobrych*. Dr Koczur-Lejk dowodzi jednak, że czeski tekst jest kompilacją wskazanego wcześniej dzieła z innym, mianowicie z *Nauką rozmaitych filozofów obierania żony*. Następujące po tym

stwierdzeniu przykłady niektórych wierszy przytoczonych w oryginale i czeskim tłumaczeniu potwierdzają opinię Karla Krejčego, który tłumaczenie twórczości Paprockiego autorstwa Jana Buriana Vodički uznał za całkowicie nieudane. Chociaż Autorka zapowiedziała, że bardziej szczegółowa analiza przekładów wykracza poza ramy Jej pracy, pozostawienie tematu na poziomie jedynie zasygnalizowania budzi pewien niedosyt. Autorka zatrzymała się również nad tłumaczeniami 94 fraszek Jana Kochanowskiego, przede wszystkim o charakterze żartobliwym, podkreślając, iż nie spotkały się one w Czechach z życzliwym przyjęciem, co, za innymi badaczami, kładzie na karb odmienności kulturowej i problematyki przede wszystkim religijnej, która zaprzętała w tamtych czasach uwagę większości czeskiego społeczeństwa.

Część druga monografii, *Polskie i czeskie dzieła Bartłomieja Paprockiego*, obejmuje pięć rozdziałów. Autorka skupiła się w nich na tym wycinku twórczości Paprockiego, który miał swoje odpowiedniki w obu językach – polskim i czeskim. Poddawane analizie utwory są ułożone w porządku chronologicznym, zgodnie z powstawaniem ich przekładów na język czeski. Ukazuje zarazem ewolucję, jaką przechodziła twórczość Paprockiego skierowana do czeskiego odbiorcy. Pierwszą parą, omówioną w rozdziale *Czechy jako przedmurze chrześcijaństwa*, jest *Gwałt na pogany* i *Kvatl na pohany*, utwór powstały jako odpowiedź na zagrożenie tureckie. Autorka zauważa, że tłumaczenie tego utworu jest wierne (aczkolwiek nazwisko tłumacza pozostaje nieznane), zapewne z powodu aktualności podejmowanej w nim problematyki, i nie potrzebowało dostosowania go do potrzeb czytelników czeskich. Jediną zmianą jest przedmowa do utworu, skierowana do „braci Czechów”, wychwalająca ich wiarę, a zarazem atakujący czeskich innowierców.

W kolejnym rozdziale Autorka poddaje oglądowi dialog *Testament starca jednego* Paprockiego i jego czeską przeróbkę *Kšaft, jenž byl od jednoho starce učiněn*. Przedstawia pokrótce utwory potępiające rozpustę w polskiej literaturze renesansowej, zatrzymuje się też nad czeskim przekładem utworu Beroalda, którego niemal stulecie wcześniej dokonał Mikuláš Konáč z Hodiškova i zastanawia nad możliwością czerpania przez Paprockiego inspiracji z tego właśnie tłumaczenia, a nie tylko łacińskiego oryginału. W czeskiej wersji utworu Paprockiego Autorka dostrzega daleko idące zmiany, polegające na wprowadzeniu do krytyki pijaństwa i rozpusty argumentacji biblijnej, które, jak słusznie zauważa, „w religijnej atmosferze Czech miały większą nośność niż karykatura, satyra i ośmieszenie używane w polskim utworze” (s. 120). Autorka pominęła jednak istotny aspekt dialogu, jakim jest żywy w czeskiej tradycji literackiej wątek sporu braci o spadek po ojcu, który pojawia się już w legendzie o Libuszy w *Chronica Boemorum* Kosmasa i jest powtarzany przez kolejnych

kronikarzy, tak więc jego atrakcyjność dla czeskiego czytelnika jest niepomiaralnie większa, niż w innych literaturach.

Rozdział *Problematyka kobieca* rozpoczyna przypomnienie satyr Paprockiego „na kobiety” w literaturze polskiej. Autorka podkreśla – podobnie jak wcześniejsi badacze – mizoginistyczny charakter utworów Paprockiego, choć zwraca też uwagę na fakt, iż takie postawy nie były w ówczesnej literaturze polskiej odosobnione, a ostry ton poety nie musi koniecznie wynikać z jego życiowych doświadczeń z kobietami. W następnym podrozdziale dr Koczur-Lejk przybliży wizerunek kobiety w piśmiennictwie czeskim, kładąc nacisk na to, iż w okresie przedhusyckim i u samego Husa kobieta nie była z definicji źródłem wszelkiego zła, a w opiniach reformatorów czeskiego Kościoła coraz częściej pobrzmiwała nuta równouprawnienia kobiet i mężczyzn, przynajmniej w ograniczonym do niektórych czynności zakresie. Dość szczegółowo omawia Autorka kwestię równouprawnienia i społecznych ról kobiet, podejmowaną w okresie reformacji w literaturze o charakterze parenetycznym Owemu liberalnemu stosunkowi do kobiet przeciwstawione jest stanowisko strony katolickiej, która potępia kobiety za zaangażowanie w spory religijne. Omawiając, w kolejnym podrozdziale, przekład *Nauki rozmaitych filozofów obierania żony*, którego pierwsza wersja została przepracowana i wydana jako *Stav manželský ku příkladu a naučení mladým manželům sepsaný* Autorka szczegółowo omówiła treść utworu i pokreśliła znaczące zmiany, jakie Paprocki wprowadził do przekładu, by przystosować go do oczekiwań odbiorcy czeskiego – zarówno w formie podawczej, jak i ogólnym tonie, który utracił swoją wymowę satyryczną na rzecz parenetyzmu. Rozdział ten uzupełniony jest o krótkie omówienie erotyków Paprockiego, mało znanych zarówno czeskim, jak i polskim badaczom,

Rozdział o problematyce kobiecej uważam za najbardziej w całej monografii dopracowany – twórczość zarówno polsko-, jak i czeskojęzyczna Paprockiego ukazana jest w bardzo szerokim kontekście literackim i kulturowym, który warunkował dokonywane przez pisarza modyfikacje w tekstach adresowanych do czytelnika czeskiego. Dr Koczur-Lejk swobodnie porusza się w dorobku zarówno polskich, jak i czeskich twórców tego okresu, umiejętnie podkreśla akcenty, stawiane przez pisarzy po obu stronach granicy, wynikające z odmiennej sytuacji przede wszystkim wyznaniowej, ale też z kontaktów – w przypadku Polski szerszych, w przypadku Ziem Korony Czeskiej mniejszych – z obszarami kultur zachodnich, gdzie renesans rozwijał się w całej swej okazałości, i dokonuje oceny komparatystycznej.

Rozdział czwarty poświęcony został czeskim i polskim bajkom Paprockiego. Autorka ustosunkowuje się do stanowisk wcześniejszych badaczy twórczości Paprockiego, którzy kwestionowali zarówno oryginalność, jak i wirtuozerię literacką poety, zestawiając te

krytyczne oceny *Koła rycerskiego* z opinią Karla Krejčego, który podkreślał walory literackie dzieła. Po pobieżnym omówieniu polskiej edycji Autorka zwróciła się ku przekładowi czeskiemu, który, ponownie, został dostosowany do realiów życia na ziemiach czeskich. Z satyry utwór stał się traktatem moralizatorskim, w którym przywoływane argumenty mają proveniencję przede wszystkim biblijną, a zmiana tytułu – *Koła rycerskiego* na *Obora aneb zahrada*, w przekładzie *Zwierzyniec czyli ogród*, także wynika ze zmienionego kontekstu polityczno-społecznego. Omówienie bajek z *Obory* Autorka podsumowuje polemiką z Karlem Krejčím, który stał na stanowisku, iż polskie wersje bajek były podporządkowane jedynie krytyce polskiej szlachty i pozbawione były uniwersalizmu, a czeskie świadczyły o większym utożsamieniu się Paprockiego z mieszczaństwem czeskim niż polską szlachtą. Autorka nie zgadza się z tymi tezami konstatując, iż w utworach polskich nie brak wartości uniwersalnych, w czeskich natomiast pisarz był zmuszony do dostosowania formy i przesłania utworów do innej struktury czeskiego społeczeństwa, by jego głos mógł być dostrzeżony.

Ostatnią grupą utworów Paprockiego, nad którymi zatrzymuje się Habilitantka, to dialogi, w których pisarz podejmuje polemikę z innowiercami. Autorka przedstawia dzieje formy dialogowej w starszej literaturze polskiej i czeskiej, by skupić się na czeskich dialogach, w których Paprocki podejmuje otwartą polemikę z czeskimi różnowiercami, skupia się również na podobnych – w trzech czeskich utworach – sposobach kreacji postaci katolika i innowiercy. W podrozdziale poświęconym wydanej już w Polsce *Rozmowie padawca z plebanem* Autorka koryguje dotychczasowe ustalenia badaczy, którzy utwór ten traktowali jako tłumaczenie czeskiego *Rozmlouvání kolátora s farářem* i wskazuje, że nie chodzi o przekład, a przeróbkę trzeciej rozmowy Gościa z Gospodarzem zamieszczonej w dziele *Štambuch český*. Porównując czeskie i polskie wersje rozmów Autorka podkreśliła modyfikacje dokonywane przez pisarza, zmierzające do wywarcia większej presji na czytelniku – polskim bądź czeskim - który podatny jest na inne bodźce wynikające z ówczesnej sytuacji wyznaniowej, kulturalnej i mentalnościowej, obowiązującej w obu krajach.

W *Uwagach końcowych* Autorka nie tylko reasumuje wyniki swoich wcześniejszych rozważań, ale także koryguje i uściśla informacje bibliograficzne dotyczące kilku utworów Paprockiego. Dotyczy to zwłaszcza *Rozmowy padawca z plebanem* oraz *Nauk rozmaitych filozofów obierania żony*, które przez wcześniejszych badaczy były błędnie utożsamiane z innymi przekładami na język czeski. Habilitantka podjęła również polemikę z czeskim, działającym na emigracji, polonistą Antonínem Měšťanem, nie zgadzając się na jego pogląd,

iż ówczesna literatura czeska w żaden sposób nie wpłynęła na twórczość Paprockiego, twierdząc, że „Paprocki nie nawiązywał wprawdzie do idei propagowanych przez tamtejszą literaturę protestancką, jednak wszystkie zmiany, jakim uległy jego dzieła na obczyźnie, dobitnie świadczą o tym, że dostosowywał się do wymogów czeskiego piśmiennictwa i tamtejszego odbiorcy. Jego twórczość, przesiąknięta treściami katolickimi, wpisywała się w ówczesną tzw. literaturę katechizującą [...], religijnie kształcącą” (s. 233). Autorka zaznacza również, iż kwestia autorstwa przekładów utworów Paprockiego na język czeski, a zwłaszcza pytania, czy były to przekłady autorskie, czy tłumaczy pochodzenia czeskiego, pozostają otwartym polem badawczym.

Rozważania Habilitantki są solidnie podbudowane teoretycznie, daje się zauważyć znajomość wszystkich dostępnych zarówno polskich, jak i czeskich opracowań dotyczących twórczości Paprockiego, epoki, w której tworzył oraz ówczesnych realiów. Jest to tym cenniejsze, iż wśród polskich bohemistów dominują badania nad literaturą – i przekładem – XIX-, XX- i XXI-wiecznymi. Zrwacając się ku literaturze starszej dr Koczur-Lejk wykazała się determinacją nie tylko badawczą, ale też czysto fizyczną, gdyż jako zagraniczna bohemistka ma utrudniony dostęp do starodruków i wielu opracowań. Pozostając pod bardzo pozytywnym wrażeniem z lektury monografii dr Klaudii Koczur-Lejk nie mogę jednak pominąć refleksji krytycznych, które lektura owa wzbudziła.

Uwagi mają wymiar przede wszystkim charakterologiczny. W zbyt małym stopniu Autorka dokonała autopromocji, nie podkreślając własnych – ewidentnych – zasług w skorygowaniu obowiązujących dotychczas w opracowaniach polskich danych bibliograficznych niektórych utworów Paprockiego, mimo iż są to odkrycia istotne i nie do podlegające żadnej krytyce. W niektórych kwestiach brakuje bardziej stanowczego głosu, jakby Habilitantka obawiała się wyrazić własne stanowisko a tam, gdzie otwarcie polemizuje z poglądami wcześniejszych badaczy, przydałoby się mocniejsze zaakcentowanie własnej opinii, „wypunktowanie” błędnych domniemywań jej poprzedników. Owa naukowa pokora może – niepotrzebnie – sprawiać wrażenie niepewności.

Monografia napisana jest bardzo ładną polszczyzną, tym bardziej więc rażą potknięcia stylistyczne, na przykład „nie można przeprowadzić analogii między oboma utworami” (s. 101), zamiast „wskazać”; zaś w zdaniu „Gloryfikację Rozdrażewskich rozbudowano w przedmowie, zostali, tradycyjnie dla autora, pochwaleni...” (s. 233) został pominięty jego fragment, przez co zdanie staje się niezrozumiałe.

Dziwić może streszczenie monografii w języku niemieckim, gdyż przyjęte są raczej streszczenia anglojęzyczne.

Kolejny, poważniejszy zarzut, dotyczy braku informacji o pierwodrukach części monografii. Część książki została wcześniej opublikowana w formie artykułów na łamach czasopism bądź w monografiach zbiorowych. Próżno jednak w *Bartłomieju Paprockim – piśmiennictwo i przekład* doszukać się takiej informacji (w jakiegokolwiek formie – przypisu, noty edytorskiej), która bezwzględnie powinna się pojawić. Podczas pisania tak obszernej monografii naturalne jest opracowywanie kolejnych jej fragmentów i publikowanie ich; praca nad książką jest procesem długotrwałym, w którym autor sukcesywnie dochodzi do syntetyzujących wniosków. Mój zarzut nie dotyczy więc prezentowania wyników swoich cząstkowych badań przez Habilitantkę w różnorodnych publikacjach zwartych i ciągłych, lecz brak odnotowania tego, iż części monografii są *de facto* przedrukami. Monografia jest jednak ułożona w spójną całość, o widocznej myśli przewodniej, można ją więc potraktować jako dzieło oryginalne.

Konkluzja

Dr Koczur-Lejk jest autorką dwóch monografii, dwóch opracowań o charakterze słownikowym a także szeregu artykułów naukowych. Jej monografia habilitacyjna *Bartłomieju Paprocki – piśmiennictwo i przekład. W stronę kontrreformacji* mimo drobnych niedociągnięć jest znaczącym osiągnięciem naukowym, stanowiącym zdecydowany wkład w stan wiedzy o literaturze czeskiej i polskiej i w pełni spełnia wymogi określone Ustawą oraz przewidziane w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Jednoznacznie więc wnoszę o nadanie dr Klaudii Koczur-Lejk stopnia doktora habilitowanego.

